

Bronisław Cmela

DWUDZIESTOLECIE PRZEWODNICKIE NA RZESZOWSZCZYŹNIE

Przewodnictwo rzeszowskie ma bogatą, blisko pięćdziesięcioletnią tradycję, w sposób zorganizowany pracuje jednak dopiero od 1954 r., kiedy to przy Oddziale PTTK w Rzeszowie powołane zostało do życia Koło Przewodników Terenowych Nizinnych i Beskidzkich. Jego członkami-założycielami byli znani działacze PTTK: Edward Brydak, Bronisław Cmela, Zbigniew Dydek, Stanisław Król, Jan Maślanka, Jan Serwacki i inni.

Swój dwudziestoletni jubileusz uczciło Koło uroczystościami, zorganizowanymi w dniach 18 i 19 V 1974 r. Zainaugurowało je spotkanie Przewodników z I sekretarzem KM PZPR w Rzeszowie mgr Julianem Krochmalem, prezydentem miasta mgr inż. Edwardem Bilutem i wiceprezydentem mgr inż. Cezarym Pietruszewiczem.

Podczas spotkania prezes Koła Przewodników, inż. Władysław Konkół, zapoznał przedstawicieli miejskich władz partyjnych i państwowych z dorobkiem koła, przedstawił trudności, na jakie napotyka w swej pracy, a w usunięciu których konieczna jest pomoc zarówno miejskiej instancji partyjnej, jak i urzędu miasta. Po ożywionej dyskusji przemówienie wygłosił prezydent miasta, mgr inż. Edward Bilut; podziękował przybyłym na spotkanie przewodnikom za umożliwienie mu zapoznania się z ich pracą, następnie

złożył im gratulacje z okazji ich święta i życzenia dalszej owocnej pracy, a wystąpienie swe zakończył przyrzeczeniem udzielenia poparcia i pomocy we wszystkich staraniach zmierzających do polepszenia warunków pracy przewodnikom. I sekretarz KM PZPR, mgr Julian Krochmal, wysoko ocenił pracę rzeszowskich przewodników, podziękował im za dotychczasowy trud i wkład pracy, złożył najlepsze życzenia dalszych osiągnięć, a następnie zadeklarował swą pomoc i poparcie. Na zakończenie spotkania prezydent miasta Rzeszowa wręczył prezesowi Konkółowi pamiątkowy puchar ufundowany dla Koła Przewodników.

Tego samego dnia w godzinach popołudniowych odbyła się sesja popularnonaukowa, w której wzięło udział ponad 100 osób. W programie sesji przewidziane zostały następujące referaty: Bronisława Cmeli „Rozwój turystyki w województwie rzeszowskim w 30-lecie PRL” oraz Edwarda Brydaka „Przewodnictwo Rzeszowskie na tle rozwoju turystyki w województwie rzeszowskim”. Następnie odbyła się ożywiona dyskusja, w której wypowiedziało się kilkanaście osób, uzupełniając zagadnienia omówione przez delegatów.

Dnia 19 maja prezes Oddziału PTTK w Rzeszowie dokonał w salach Muzeum otwarcia wystawy „XX lat Koła Przewod-

ników przy Oddziale PTTK w Rzeszowie", obrazującej dorobek koła w zakresie naukowo-wydawniczym, popularyzatorsko-oświatowym, szkoleniowym i innych. W otwarciu wystawy wzięło udział ok. 150 osób, które następnie udały się pod pomnik Czynu Rewolucyjnego, ustóp którego złożone zostały wieńce i kwiaty.

Ostatnim punktem jubileuszowych obchodów był uroczysty poranek, zorganizowany w salach Międzynarodowego Klubu Prasy i Książki, podczas którego wie-

lu przewodników otrzymało odznaczenia organizacyjne, wyróżnienia i cenne nagrody, a koło liczne upominki od innych kół przewodnickich w kraju, od pokrewnych organizacji turystycznych w Rzeszowie i innych. Zarząd Główny PTTK odznaczył Koło Medalem Stulecia Turystyki Polskiej a zarządy Okręgu i Oddziału pamiątkowymi pucharami.

Z okazji jubileuszu 20-lecia Koła Przewodników w Rzeszowie ustanowiono regionalną odznakę przewodnicką.

SYMPOZJUM MŁODZIEŻY AIT

W dniach 1—14 VIII 1972 r. Zarząd Główny PTTK (Komisje Ochrony Przyrody i Komisje Młodzieżowe) w imieniu Alliance Internationale de Tourisme zorganizował dla młodzieży należącej do klubów AIT międzynarodowe sympozjum poświęcone roli młodzieży w ochronie naturalnego środowiska człowieka. Jego celem było omówienie form i metod udziału młodych turystów w ogólnościowej akcji na rzecz ochrony naturalnego środowiska przyrodniczego. Wzięło w nim udział ok. 200 przedstawicieli młodzieży zrzeszonej w klubach i szkolnych kołach PTTK, w kołach Ligi Ochrony Przyrody, a także młodzież zrzeszona w młodzieżowych klubach AIT z Belgii (13 osób), Francji (25 osób), Holandii (27 osób) oraz przedstawiciele SZSP, ZHP i ZMS.

Władze AIT reprezentowali: Władimir M. Kabes — sekretarz generalny AIT, Guy Brunet — przewodniczący Komisji Młodzieżowej AIT, sekretarz generalny Touring Club de France, Irène Binamée — wiceprzewodnicząca Komisji Młodzieżowej AIT, przedstawicielka Royal Touring Club de Belgique.

W obradach udział brali również zaproszeni przez AIT przedstawiciele Rady Europejskiej: Aydyn Sinanoglu — szef informacji i propagandy Rady Europejskiej oraz Lilliane Percet — członek sekretariatu Ochrony Środowiska w Radzie Europejskiej.

Ze strony polskiej w sympozjum uczestniczyli: Ludwik Ochocki — podsekretarz

stanu w Ministerstwie Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska, prof. dr Włodzimierz Michajłow — przewodniczący Komitetu PAN „Człowiek i Środowisko”, doc. dr Tadeusz Szczęśny — Naczelny Konserwator Przyrody, mgr inż. Wiesław Janiszewski — prezes Zarządu Głównego Ligi Ochrony Przyrody.

Obrady otworzył wiceprezes ZG PTTK Jerzy Przeddziecki, który przewodniczył obradom przedpołudniowym. Obradom popołudniowym przewodniczyła pani Irène Binamée. Przemówienia i referaty wygłosili: L. Ochocki — podsekretarz stanu w Ministerstwie Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska, wiceprezes ZG PTTK; U. M. Kabes — sekretarz generalny AIT; G. Brunet — przewodniczący Komisji Młodzieżowej AIT; St. Ostrowski — dyrektor Departamentu Turystyki GKKFiT; I. Binamée („Działalność w zakresie ochrony środowiska w Belgii”), W. Olendzki — przewodniczący Komisji Ochrony Przyrody ZG PTTK (Ochrona przyrody w PTTK); W. Janiszewski — prezes Zarządu Głównego LOP („Społeczna działalność w Polsce na rzecz ochrony przyrody i środowiska”); L. Zawadzki ze Szkolnego Koła LOP w Liceum im. Batorego w Warszawie.

Ponadto przedstawione zostały referaty przygotowane przez poszczególne organizacje i stowarzyszenia: „Udział ZMS w realizacji idei ochrony środowiska naturalnego” (referat przygotowany przez ZMS); „Problematyka ochrony środowiska

w działalności studentów polskich" (referat przygotowany przez Komitet Polskich Studentów do Spraw Ochrony Środowiska Człowieka); „Działalność koła PTTK na rzecz ochrony środowiska”, (referat przygotowany przez Młodzieżowe Koło PTTK „Drapichrusty”).

W dyskusji wzięli udział przedstawiciele poszczególnych klubów AIT oraz polscy uczestnicy sympozjum.

Na zakończenie obrad uczestnicy sympozjum uchwalili Apel, w którym stwierdzono, m. in.

„Wspaniały rozwój współczesnej cywilizacji, dający człowiekowi niezwykle bogactwo dóbr materialnych, prowadzi jednocześnie do katastrofalnych szkód w środowisku naturalnym człowieka. Następuje skażenie atmosfery i zanieczyszczenie wód, degradacja gleby i wyniszczenie lasów; giną gatunki zwierząt i roślin, a wiele jest zagrożonych w swym bycie.

Postępująca degradacja środowiska przyrodniczego zagraża pomyślnemu rozwojowi biologicznemu człowieka, a w przyszłości wręcz zagraża jego bytowi.

Taka sytuacja wymaga podjęcia natychmiastowych kroków zaradczych, które będą tylko wówczas skuteczne, gdy zaistnieje wzajemna współpraca między krajami dysponującymi środkami działania, gdy będzie rozwinięta szeroka akcja społeczna, gdy całe społeczeństwa będą głęboko przeświadczane o słuszności idei ochrony przyrody i środowiska przyrodniczego.

W walce o powstrzymanie degradacji środowiska przyrodniczego młodzież powinna zająć poważne miejsce.

Dlatego uczestnicy Międzynarodowego Sympozjum Młodzieży AIT, poświęconego udziałowi młodzieży w ochronie środowiska przyrodniczego, zwracają się do młodzieży wszystkich krajów, niezależnie od ich systemu politycznego i społecznego, a zwłaszcza do organizacji społecznych rozwijających działalność wśród młodzieży, z apelem o:

— kształtowanie właściwego stosunku do twórców przyrody żywych i nieożywo-

nych, cechującego się poszanowaniem przyrody i kultury w obcowaniu z przyrodą,

— otaczanie opieką zabytków przyrody, które są objęte ochroną lub na ochronę taką zasługują ze względu na szczególne wartości przyrodnicze,

— rozwijanie w społeczeństwie akcji uświadamiającej o konieczności natychmiastowego przerwania dalszej degradacji środowiska przyrodniczego, o podjęcie kroków w celu przywrócenia mu jego walorów,

— popularyzowanie idei ochrony przyrody,

— uczestniczenie we wszystkich akcjach podejmowanych na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego,

— przygotowywanie w miarę sił i umiejętności podstaw racjonalnego i skutecznego przeciwdziałania zanieczyszczeniom środowiska przyrodniczego.”

Po zakończeniu obrad Biuro Turystyki Zagranicznej PTTK zorganizowało dla zagranicznych uczestników sympozjum wycieczkę na południe Polski, w czasie której mieli oni możliwość zapoznania się z zabytkami kultury polskiej, pomnikami przyrody oraz osiągnięciami w dziedzinie ochrony środowiska. Wiele czasu poświęcono na poznanie Świętokrzyskiego Parku Narodowego: uczestnicy odbyli wycieczkę pieszą do puszczy, zwiedzili Muzeum Przyrodnicze na Świętym Krzyżu oraz wiele innych, interesujących miejsc i obiektów.

Podczas pobytu w Krakowie uczestnicy sympozjum odbyli wycieczkę do Ojcowskiego Parku Narodowego, gdzie spotkali się ze studentami, biorącymi udział w badaniach naukowych w dolinie Prądnika.

W Zakopanem zwiedzili Muzeum Tatrzańskie, a później Tatrzański Park Narodowy. Wzięli także udział w splywie tratwami po Dunajcu, poznając jednocześnie morfologię i roślinność Pienińskiego Parku Narodowego. W drodze powrotnej do Warszawy, wiodącej przez Katowice, zwiedzili Park Kultury i Wypoczynku w Chorzowie.

SEMINARIA KOMISJI KRAJOZNAWCZEJ ODDZIAŁU WROCŁAWSKIEGO PTTK

Komisja Krajoznawcza Oddziału Wrocławskiego PTTK zorganizowała ciekawą imprezę cykliczną o charakterze szkoleniowym pod ogólną nazwą „Wrocławskie Seminaria Krajoznawcze”.

Pojęciem „seminarium krajoznawcze” określa się formę szkolenia i ćwiczeń krajoznawczych dla instruktorów, aktywu PTTK oraz działaczy kulturalnych i społecznych.

Na prelegentów zapraszano wybitnych naukowców, regionalistów i krajoznawców wykazujących się dobrą znajomością tematu. Należeli do nich m.in. doc. dr Wojciech Wrzesiński i doc. dr Mieczysław Patera — wybitni znawcy Polonii niemieckiej; redaktor miesięcznika „Poznaj Swój Kraj” — mgr Adam Czarnowski, znany krajoznawca; mgr inż. arch. Andrzej Grotchel — laureat II nagrody Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, mgr Maria Gołubkova — kustosz Muzeum Etnograficznego we Wrocławiu; mgr A. Szafkowski — prezes Oddziału Wrocławskiego PTMA; mgr inż. arch. Mirosław Przyłęcki — Wojewódzki Konserwator Zabytków; mgr inż. A. Swędrowski — organizator polskiego przemysłu cukrowniczego na Dolnym Śląsku. Wśród regionalistów należy wymienić: z Twardogóry — mgr K. Zaleckiego i mgr A. Zielnicę; z Milicza — mgr T. Staneckiego i T. Suchorowskiego;

z Wołowa — mgr inż. J. Wojciechowski-go.

Uczestnicy brali aktywny udział w dyskusji seminaryjnej, rozszerzali zagadnienie, sugerowali tematy przyszłych seminariów oraz wyrażali w anonimowej ankiecie swoje opinie i uwagi o organizacji, tematach seminariów i prelegentach. Były one niezwykle pomocne w przygotowaniu następnych imprez.

Na seminariach, które były przeprowadzane na wysokim poziomie, podejmowano tematykę mało znaną a niezwykle potrzebną w pracy krajoznawczej. Seminariom towarzyszyły liczne imprezy oraz wycieczki po omawianym terenie.

Podkreślając na seminariach atrakcyjność poszczególnych regionów, przyczyniono się do spopularyzowania ich wśród aktywu organizującego imprezy turystyki kwalifikowanej. Niekiedy — jak w przypadku Twardogóry — efektem poseminaryjnym było założenie nowego koła PTTK. Inny charakter mają seminaria poświęcone ważnym rocznicom, jak np. 500-lecie urodzin M. Kopernika, lub problemom, jak np. zaznajomienie się z rozwojem przemysłu cukrowniczego. W tym ostatnim przypadku Komisja Krajoznawcza po raz pierwszy wydała drukiem rozszerzone materiały seminaryjne w ilustrowanej broszurze pt. „Przemysł cukrowniczy na Dolnym Śląsku”.

Przywiązywano dużą wagę do spraw organizacyjnych. Zwracano uwagę, aby materiały przygotowane na seminarium ściśle odpowiadały tematowi. Uczestnicy seminarium „Ziemia Wołowska” otrzymali m.in. przewodnik J. Bakesa „Wołów i Ziemia Wołowska”, zaś zaproszony na seminarium autor na miejscu podpisywał książkę.

Podczas seminarium „Twórcy ludowi” można było kupić wyroby artystów ludowych, m.in. ceramikę J. Trześniowskiego w Gołędzinowie, majolikę huculską u K. Woźniaka w Oławie, rzeźbę w drewnie u F. Józkowa w Żmigrodzie i u J. Furgaty w Polwicach. W czasie seminarium „Ludność polska we Wrocławiu przed 1939 r.”, można było kupić, dotyczące tego tematu książki, wydane przez Towarzystwo Miłośników Wrocławia.

Podczas seminarium starano się ukazać piastowskie tradycje tych ziem oraz wciągnąć do współpracy miejscową ludność. Najbardziej efektywne pod tym względem było seminarium w Osieku nad Prosną — znaczna grupa miejscowych przyszła na połączoną z recytacją jego utworów prelekcję o Zmorskim. Niektórzy z nich słyszeli jego poezję po raz pierwszy, a mieszkający obecnie w dworku poety państwo Salomonowie z dumą przyjęli wiadomość o dziedzictwie.

Seminaria Komisji Krajoznawczej znalazły uznanie wśród uczestników i działaczy PTTK, stały się atrakcyjnymi imprezami programowo-szkoleniowymi. Popularność ta nie przyszła jednak łatwo, w przygotowanie i spopularyzowanie tych imprez trzeba było włożyć wiele wysiłku.

Ryszard Cetnarski

PRZYSZŁOŚĆ STUDENCKIEJ TURYSTYKI

Kierownictwo ZG PTTK, reprezentowane przez prezesa PTTK — Wincentego Kraśko, sekretarza generalnego — Jacka Węgrzynowicza, skarbnika — Romana Pieretiatkowicza oraz przewodniczącego Komisji Akademickiej ZG PTTK — Wiesława Radomskiego, spotkało się 27 III 1973 r. z delegatami na Kongres Studentów Polskich. Radę Naczelną ZSP reprezentował wiceprzewodniczący Jan Cisowski oraz 30-osobowe przedstawicielstwo delegatów na Kongres.

Wymieniono poglądy na temat potrzeb i zadań w dziedzinie rozwoju turystyki w środowisku studenckim. Jan Cisowski zrelacjonował przebieg Kongresu Studentów i poinformował o powstaniu nowej, masowej organizacji studenckiej o charakterze ideowo-politycznym: Socjalistycznego Związku Studentów Polskich. Przedstawił także osiągnięcia ZSP w dziedzinie organizowania turystyki w środowisku studenckim.

Główne kierunki działania nowo powstałej Komisji Akademickiej ZG PTTK omówił jej przewodniczący — Wiesław Radomski. W dyskusji mówiono m.in. o trudnościach związanych z organizacją studenckiego ruchu turystycznego, o problemach nurtujących środowisko, niejednokrotnie kierując krytyczne uwagi pod adresem niektórych ogniw Towarzystwa. Na czoło wysunął się problem współpracy studenckich działaczy turystycznych z

okręgowymi ogniwami PTTK. W niektórych okręgach działacze studenci niezbyt chętnie lub w ogóle nie są dopuszczani do pracy. Dotyczy to szczególnie okręgowych komisji turystyki kwalifikowanej bądź też niektórych komisji problemowych. Przedstawiciele środowiska wrocławskiego wskazywali np., że władze okręgowe PTTK nie wykazują zainteresowania młodzieżą akademicką. Dowodem tego jest fakt, że we Wrocławiu, jako w jedynym potężnym środowisku akademickim do tej pory nie ma oddziału międzyuczelnianego PTTK.

Odrębnym zagadnieniem jest stosunek władz uczelni do turystyki oraz często niechętny stosunek pracowników nauki do działaczy turystycznych. Odnosi się wrażenie, że władze uczelni nie dostrzegają ogromnych możliwości oddziaływania wychowawczego na młodzież poprzez turystykę, nie dostrzegają w niej elementów będących podstawą budzenia patriotyzmu i umiłowania kraju. Zdaniem dyskutantów, należy opracować generalny program wychowania na uczelni, inaczej mówiąc stworzyć model działania, w którym turystyka znalazłaby właściwe miejsce.

Mówiono również — zresztą nie pierwszy raz — o braku lokali dla studenckich agend turystycznych, braku pomieszczeń dla turystycznej działalności klubowej, a przede wszystkim o braku bazy noclego-

wej, dostępnej dla kieszeni przeciętnego studenta. Jeśli idzie o bazę noclegową, studenci zdają sobie sprawę z trudności obiektywnych i dlatego widzą możliwość jej tworzenia, choć w części, własnymi siłami. Zamierzają ogłosić w swoich środowiskach konkurs na budowę taniej i trwałej bazy, w której realizowano by atrakcyjny program. Myślą o włączeniu do tej pracy studentów tych kierunków studiów, które dają stosowne przygotowanie zawodowe.

Krytycznie oceniając dotychczasową działalność turystyczną w środowisku studenckim — wskazywano równocześnie na takie pozytywne zjawiska, jak m.in. bobactwo jej form, atrakcyjność i nowoczesność, zacieranie się granic między imprezami o charakterze turystycznym i kulturalnym. Większość imprez turystycznych związana jest bowiem z imprezami kulturalnymi, w których uczestniczą różne studenckie zespoły artystyczne. Nowoczesnymi elementami studenckiej turystyki są także festiwale studenckiej piosenki turystycznej, imprezy folklorystyczne, imprezy o charakterze naukowym itd.

Na zakończenie obrad prezes ZG

PTTK — Wincenty Kraśko podkreślił, że spotkanie to może zapoczątkować wielostronne współdziałanie PTTK i SZSP. Zapewnił, że władze Towarzystwa będą się coraz więcej interesować problemami środowiska akademickiego. Najlepszym tego dowodem jest fakt powołania na ostatnim Plenum Komisji Akademickiej ZG PTTK. Zdaniem prezesa ZG PTTK, środowisko studenckie kryje w sobie poważne rezerwy kadry turystycznej, które powinno się jak najszybciej wykorzystać. Należałoby również przejąć od środowiska akademickiego wiele ciekawych inicjatyw.

Wincenty Kraśko przekazał Janowi Cisowskiemu Medal Stulecia Turystyki Polskiej, przeznaczony dla organizacji studenckiej. Jedenastu studenckich działaczy turystycznych wyróżniono Srebrną Odznaką SZSP. W dowód uznania za wkład w rozwój turystyki studenckiej wiceprzewodniczący RN SZSP — Jan Cisowski, wręczył Wincentemu Kraśko, Jackowi Węgrzynowiczowi i Ryszardowi Cetnarskiemu Medale im. Mieczysława Orłowicza, wybite przez Radę naczelną SZSP z okazji 100-lecia turystyki.

100 LAT TURYSTYKI POLSKIEJ W PRZEMYŚLU

W tysiącletnim Przemyślu, jednym z najstarszych miast województwa rzeszowskiego, posiadającym wiele chlubnych tradycji historycznych i kulturalnych, otwarta została w dniu 3 VI 1973 r. w salach Miejskiej Biblioteki Publicznej interesująca wystawa pt. „100 lat Turystyki Polskiej w Przemyślu”.

W pierwszej jej części przedstawione zostały bogate walory turystyczne i krajoznawcze Przemyśla oraz jego okolic — do których w odległych już bardzo czasach — jako do miejsca o niezwykle korzystnym klimacie — zjeżdżali królowie polscy wraz z rodzinami.

Terenami dawnej Ziemi Przemyskiej interesowali się uczeni tej miary, co wywodzący się z niej Bernard z Radochowic Wapowski, autor pierwszej mapy geograficznej Polski, na której nie zapomniał obok Przemyśla umieścić także swej rodowej osady Wapowic i rodzinnych Radochowic. Walory tego rejonu opiewali również liczni pisarze i poeci, znani w dziejach naszej literatury, Mikołaj Husowski jest autorem opisów polowań w lasach Dubiecka, Przeworska, Łańcuta, a wywodzący się z tych stron Ignacy Krasicki w wielu utworach opisywał uroki Przemyśla i rodzinnego Dubiecka. Piękno tej ziemi znajdowało też odbicie w twórczości Franciszka Karpińskiego, Wincentego Pola, Kornela Ujejskiego,

Aleksandra Fredry, Zygmunta Kaczkowskiego i wielu innych. Znany artysta malarz Piotr Michałowski tworzył w rodzinnych Bolestraszcach, a pochodzący z Medyki pod Przemyślem Jan Gwałbert Pawlikowski — pionier idei ochrony naturalnego środowiska, naukowiec, taternik, założyciel i redaktor „Wierchów” — podnosił niezaprzeczalne fizjograficzne, historyczne i kulturalne walory tego zakątku kraju. Wszystko to zostało skwapliwie zebrane i w odpowiedni sposób wyeksponowane w pierwszej części omawianej wystawy.

W tym czasie, kiedy w Europie powstawały różne organizacje turystyczne, Przemyśl jako jedno z pierwszych miast polskich odczuwał potrzebę dostarczenia pojawiającym się w nim przybyszom odpowiedniej informacji krajoznawczej. Na rok zatem przed powołaniem w 1873 r. do życia pierwszej organizacji turystycznej na ziemiach polskich — Galicyjskiego Towarzystwa Tatrzańskiego — ukazał się drukiem pierwszy przewodnik turystyczny pt. „Przemyśl i okolice”, opracował go Wojciech z Zaleszczan, wydany został nakładem autora, a drukowany w drukarni Józefa Pizsa w Nowym Sączu (1872).

W drugiej części ekspozycji zaprezentowane zostały pierwsze organizacje turystyczne, działające na terenie Przemyśla. Jedną z nich było Towarzystwo Lyżwiar-

skie i Łódzkie, początkami swymi sięgające 1877 r. Od 1895 r. dużą aktywność w dziedzinie turystyki przejawiały sekcje turystyczne w Polskim Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół” w Przemyślu, organizujące dla swych członków i sympatyków oraz ich rodzin liczne wycieczki. W okresie pierwszej wojny światowej, w 1917 r., wydany został drugi z kolei przewodnik pt. „Przemyśl i okolice” w opracowaniu Mieczysława Orłowicza, znanego działacza turystycznego i krajoznawczego, żywo interesującego się Rzeszowszczyzną.

W okresie międzywojennym znana była działalność kół krajoznawczych młodzieży szkolnej oraz Harcerskiego Klubu Sportowego (HKS) „Czuwaj”, którego sekcja kajakowa organizowała corocznie spływy Sanem i Wisłą, a więc uprawiała określony rodzaj turystyki kwalifikowanej. Podobne imprezy organizowała też istniejąca w tym czasie w Przemyślu Harcerska Drużyna Żeglarska.

W 1923 r. powstało w Przemyślu Przemyskie Towarzystwo Narciarzy. Założył je prof. gimnazjalny, Julian Kolankowski. O prężności tego towarzystwa świadczy fakt, że miało ono swoje koła w Jarosławiu, Lesku, Turce nad Stryjem i Olszaniczy. W latach 1934—1936 położyło ono wielkie zasługi na odcinku turystycznego zagospodarowania regionu. Posiadało w tym czasie pięć własnych schronisk górskich i Dom Turysty w Siankach na 200 miejsc naclegowych.

W 1923 r. zostało zorganizowane w Przemyślu Koło Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, organizacyjnie podległe Oddziałowi PTT we Lwowie. Od 1935 r., po połączeniu się z podobnym Kołem w Jarosławiu, działało jako Oddział PTT Jarosławsko-Przemyski z siedzibą w Przemyślu.

Wybuch wojny w 1939 r. i lata okupacji hitlerowskiej zniszczyły bogaty dorobek wszystkich polskich organizacji społecznych, a wśród nich również zajmujących się turystyką i krajoznawstwem. Znajomość terenu wykorzystywana była w tym okresie do podziemnej walki z

okupantem. Wielu działaczy wymienionych wyżej towarzystw oddało swe życie w walce o polityczne i społeczne wyzwolenie narodu.

Tuż po wyzwoleniu działalność turystyczną wznowiły w Przemyślu koła krajoznawcze młodzieży szkolnej. O poziomie ich pracy świadczy najlepiej zorganizowany w dniach 14—15 V 1949 r. w Przemyślu Zlot Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej, w którym wzięło udział kilkanaście kół z Jarosławia, Przemyśla, Przeworska i Rzeszowa. Zlot zgromadził około 800 osób. W dniu 26 III 1950 r. powołany został do życia Oddział Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Przemyślu, a kiedy w wyniku połączenia się Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego i Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w dniu 17 XII 1950 r. powstało Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze — stał się jego Oddziałem.

Bogaty dorobek oddziału PTTK pokazany został w ostatniej części wystawy w postaci wielu ciekawych wydawnictw: przewodników, folderów, regulaminów imprez, plakatów, afiszy, zaproszeń i innych. Różnorodnie formy działalności przedstawiono na wykresach, diagramach i podano w liczbach. Wystawę uzupełniały wydane przez Oddział proporczyki, znaczki i dyplomy, przeznaczone dla uczestników organizowanych imprez turystycznych i krajoznawczych, jak: rajdy, zloty, zjazdy, konferencje, narady czy uroczystości.

Scenariusz wystawy opracowany został przez zasłużonego działacza turystyki, Jana Różańskiego, który jest również autorem wydanego drukiem obszernego komentarza wystawy. Zgromadzone na wystawie eksponaty pochodzą zarówno z archiwum Oddziału PTTK w Przemyślu, jak też z wielu prywatnych zbiorów, przechowywanych przez działaczy jako osobiste pamiątki.

Wystawa cieszyła się dużym zainteresowaniem zarówno członków PTTK, jak też szerokiego kręgu społeczeństwa Przemyśla i powiatu przemyskiego.

Warto dodać, że z okazji obchodów 100-lecia turystyki polskiej w Przemyśle wybity został medal pamiątkowy. Na awersie znajduje się widok Przemyśla, u dołu herb miasta, zaś w otoku napis: „100 lat Turystyki Polskiej w Przemyśle 1973”; na rewersie trzy nakładające się na siebie znaczki: PTT, PTK i PTTK, przy

każdym z nich daty powstania — 1873, 1906 i 1950 — u dołu zaś liść laurowy. Medale wraz z odpowiednimi legitymacjami wręczone zostały najbardziej zasłużonym dla rozwoju turystyki działaczom PTTK na zorganizowanej w dniu 3 VI 1973 r. uroczystości.

OGÓLNOPOLSKIE SPOTKANIA

4 III 1973 r. odbyło się w Warszawie Ogólnopolskie Spotkanie Prezesów Oddziałów PTTK z udziałem przedstawicieli władz państwowych, ZG PTTK, organizacji społecznych, młodzieżowych, związków zawodowych i wojska. Jego celem było zapoznanie działaczy ogniw terenowych z zadaniami stojącymi przed organizacją w świetle uchwał VIII Walnego Zjazdu Delegatów PTTK i VII Plenum Komitetu Centralnego PZPR, poświęconego sprawom młodzieży.

Referat na temat doskonalenia metodyki pracy ogniw PTTK w okresie przygotowań do turystycznego sezonu w wiosenno-letniego wygłosił prezes ZG PTTK — Wincenty Kraśko. Poinformował m.in., że Zarząd Główny PTTK podjął uchwałę w sprawie wychowawczej roli turystyki i dalszej działalności wśród młodzieży, uznając ją jako rozwinięcie zasadniczej uchwały VIII Walnego Zjazdu Delegatów PTTK w sprawie wytycznych do działania Towarzystwa w latach 1973—1976. Prezes ZG PTTK stwierdził, że dalszy rozwój turystyki wiąże się ściśle ze zwiększeniem popularności turystyki kwalifikowanej, wzbogaceniem jej różnych form, że już teraz należy zrobić poważny krok naprzód, przechodząc do organizacji rajdów masowych, wycieczek autokarowych oraz przyzwyczajania społeczeństwa do samodzielnego wycieczkowania, spędzania każdego wolnego od pracy dnia na

krótkich wycieczkach za miasto. Wymaga to od PTTK odpowiedniej organizacji usług, udzielania pomocy w wybieraniu przez samodzielnego turystę tras i form aktywnego wypoczynku oraz przygotowania mu odpowiedniej bazy i wyspecjalizowanej kadry fachowców. Szczególną uwagę należy zwrócić na młodzież szkolną i pracującą, u której od najwcześniejszych lat należy wyrabiać nawyki czynnego wypoczynku.

Sekretarz generalny PTTK Jacek Węgrzynowicz mówił o metodach doskonalenia struktury i sposobów kierowania PTTK. Podkreślił m.in., że realizacja zadań Towarzystwa, koncentracja wysiłków na najważniejszych odcinkach jest możliwa tylko przy właściwej organizacji pracy. Mając na uwadze duży liczebny wzrost PTTK, należy możliwie szybko rozwiązać problem nowoczesnych metod kierowania organizacją społeczną, jaką jest PTTK. W referacie sekretarza generalnego zostały sformułowane cele działania czterech szczebli organizacyjnych: koła (klubu), zarządu oddziału, zarządu okręgu i Zarządu Głównego, oraz określone zadania każdego z nich. Unowocześnienie kształtu organizacyjnego PTTK pozwoli osiągać lepsze wyniki w działalności Towarzystwa i wyprzedzić przemiany, jakie następują w polskiej turystyce.

Wiceprezes Rady Ministrów — Zdzisław Tomal poinformował zebranych o

głównych kierunkach rozwoju turystyki w Polsce w powiązaniu z ogólnymi zadaniami gospodarczymi i ekonomicznymi kraju.

Podczas ożywionej dyskusji prezesi oddziałów pozytywnie ocenili program działania PTTK na najbliższe lata i wskazywali na różnorodne formy i możliwości działania reprezentowanych ogniw PTTK.

Nie brak było także głosów krytycznych, dotyczących braku zrozumienia u miejscowych władz, szczególnie admini-

stracyjnych, dla społecznej działalności podejmowanej przez oddziały PTTK.

W podsumowaniu dyskusji prezes ZG PTTK Wincenty Kraśko wyraził duże uznanie dla inicjatyw podejmowanych przez oddziały PTTK w zakresie upowszechnienia krajoznawstwa i turystyki wśród społeczeństwa. Zwrócił się także z apelem o nieustawanie w wysiłkach, zmierzających do rozwoju turystyki, traktując ją jako ważny element ogólnego wychowania patriotycznego.

CZAK-72 W WIŚLICY

Na Ziemi Kieleckiej odbył się II Centralny Zlot Aktywu Krajoznawczego, który w miejscu zakończenia imprezy, w historycznej Wiślicy, zgromadził ponad 300 osób.

W zlocie wzięli udział przedstawiciele różnych dyscyplin turystycznych: najliczniej reprezentowani byli piechurzy, motorowcy, kolarze i kajakowcy. Start do wędrówek nastąpił w dniu 22 VII 1972 r. Trasy: 15 pieszych, 5 motorowych, 3 kolarskie i 2 kajakowe — Czarną Nidą i Nidą, prowadziły głównie przez mało znane, a urocze Ponidzie.

W czasie przemarszu, przejazdu lub splywu uczestnicy II CZAK mieli do wykonania niełatwe zadanie określone regulaminem zlotu. Dokonywali ogólnej inwentaryzacji krajoznawczej wyznaczonej miejscowości lub całej trasy z zakresu etnografii lub historii, robili zdjęcia, szkice, prowadzili kroniki wędrówek, przeprowadzali wywiady i konfrontowali w terenie przydatność i aktualność nowego przewodnika po Ponidziu.

Należy podkreślić, iż uczestnicząc w imprezie turyści-krajoznawcy musieli również wykazać się pracą w okresie poprzedzającym CZAK, a trwającym zazwyczaj do wiosny. Chodziło w nim przede wszystkim o opracowanie jednego z trzech zaproponowanych tematów problemowych, wielce aktualnych dla PTTK: „Jaka powinna być rola PTTK w ochronie dóbr

kultury narodowej”, „Rola działaczy i ogniw Towarzystwa w działalności na rzecz ochrony przyrody i środowiska człowieka”, „Jakie powinny być formy działalności krajoznawczo-turystycznej wśród młodzieży szkolnej”.

W dniu 27 VII 1972 r. turyści spotkali się w Wiślicy, gdzie w pobliżu domu wycieczkowego PTTK, w niedalekim sąsiedztwie grodziska z X—XI w., usytuowano biwak wszystkich drużyn. W godzinach wieczornych odbyło się uroczyste ognisko z udziałem przedstawicieli władz naczelnych Towarzystwa, z sekretarzem ZG PTTK — Jackiem Węgrzynowiczem oraz grupą zasłużonych działaczy — seniorów, wśród których był Witold Zembrzusi, jedyny żyjący członek władz naczelnych PTK sprzed I wojny światowej.

W dniu następnym uczestnicy CZAK i działacze, przybyli na stanowiącą część składową zlotu VII Krajową Radę Aktywu Krajoznawczego, wysłuchali wystąpienia sekretarza generalnego, J. Węgrzynowicza, który omawiał główne kierunki działalności krajoznawczej PTKK w latach 1972—1975, wskazując na dorobek ostatnich lat, jak i występujące jeszcze niedociągnięcia.

W dalszej części obrad odbyła się ożywiona dyskusja plenarna. W godzinach popołudniowych radzono w trzech zespołach roboczych. Około 20 najistotniejszych

wniosków i postulatów, zgłoszonych i wysuniętych przez dyskutantów, przyjętych przez wyłonioną komisję wnioskową, a dotyczących żywotnych, choć różnej rangi spraw, zostało przygotowanych do przedstawienia VIII Walnemu Zjazdowi Delegatów PTTK

Równoległe do prowadzonych obrad specjalna komisja dokonała przeglądu obozowisk, klasyfikując je stosownie do wymogów regulaminu. Pierwsze miejsce uzyskały ex equo biwaki drużyn Warszawy (Oddział Stołeczny), Poznania i Gdańska.

Wieczorem przy ognisku pożegnalnym, świetnie prowadzonym przez Adama Maśalskiego z Kielc, sekretarz generalny ZG PTTK — Jacek Węgrzynowicz, dokonał krótkiego podsumowania dorobku zlotu, podkreślając dobre przygotowanie uczestników, poważną wartość wykonanej pracy i dziękując bezpośrednim organizatorom — Zarządowi Okręgu PTTK w Kielcach i Zarządowi Oddziału PTTK w Busku Zdroju, a zwłaszcza prezesowi tego oddziału, komendantowi zlotu — Józefo-

wi Przyborowskiemu, za sprawną organizację tej trudnej przecież imprezy.

W czasie ogniska, uświetnionego programem przygotowanym przez poszczególne zespoły oraz przyjętego z wielkim aplauzem występu regionalnego z Lubczy, ogłoszono wyniki współzawodnictwa zlotowego. Zwyciężyła 18-osobowa drużyna z Okręgu PTTK w Zielonej Górze pod kierunkiem Jerzego Wierzbowskiego, wyprzedzając nieznacznie 6-osobowy zespół Oddziału Stołecznego PTTK kierowany przez Witolda Nastiuszonka. Miejsca od III do VI zajęły zespoły: Kolarskiego Klubu „Wagabundus” z Warszawskiego Oddziału Międzyuczelnianego PTTK oraz zespoły Krakowa, Gdańska i Poznania. Ogółem sklasyfikowano 24 drużyny reprezentujące okręgi i oddziały. Wśród 210 startujących olbrzymią większością stanowili piechurzy.

Komisja dokonująca oceny złożonych prac konkursowych podkreśliła znacznie wyższy niż w 1971 r. w Bryzglu poziom opracowań problemowych jak i materiałów z tras zlotowych.

CZAK-73 W OKRĘGU WARSZAWSKIM

W dniach 22—27 VII 1973 r. odbył się Centralny Zlot Aktywu Krajoznawczego. Ponad 160 krajoznawców, reprezentujących poszczególne okręgi PTTK, podążyło dwiema trasami pieszymi, jedną motorową, kajakową i kolarską na miejsce zlotu do Gorzupi Dolnej (Zielonogórskie). W CZAK-u nie wzięły udziału tylko reprezentacje okręgów: Bydgoskiego i Mazowieckiego.

W okresie przygotowawczym każda drużyna opracowała materiały na temat walorów krajoznawczych terenów, po których miały prowadzić trasy.

W czasie wędrowki był dzień przerwy na wykonanie pracy, określonej dla każdej trasy innym hasłem, np. „Miedź”, „Zabytki architektury w Żarach”, „Stalag VIIIc”. Ponieważ forma i charakter tych prac były dowolne, uczestnicy zademonstrowali niezwykłą pomysłowość. Drużyna warszawska przygotowała wystawę, obrazującą przekrój geologiczny Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego. Próbkami rud miedzi, koncentratu miedziowego, czystej miedzi, plansze, opisy i zdjęcia — wszystko to zostało wykonane w czasie Zlotu.

Interesująco przedstawiały się sprawozdania z wędrowki. Wiele drużyn zilu-

strowało je wykonanymi na trasie zdjęciami, które można było opracować w ciemni fotograficznej działającej na mecie Zlotu, jak również szkicami i rysunkami. Łodzianie swoje impresje na temat trasy, zwiedzanych obiektów a także wywiady z ciekawymi ludźmi nagrali na taśmę magnetofonową.

Dużą pomysłowość wykazały drużyny przy urządzaniu biwaku, które było oceniane jako ostatnie zadanie zlotowe.

Zwyciężyła reprezentacja Okręgu Warszawskiego PTTK, którą kierował Witold Nastiuszonek. W skład zwycięskiej drużyny weszli ponadto: Halina Drabik, Wanda Jaworska, Jadwiga Napierzyńska, Jadwiga Zwierz, Ferdynand Drabik, Sylwester Rak i Jan Stankiewicz. Drugie miejsce zajęła drużyna Okręgu Opolskiego, a trzecie Okręgu Koszalińskiego.

Zgodnie z tradycją dotychczasowych Czaków zwycięska drużyna zdobywa zaszczyt organizowania następnego Zlotu.

Uczestnicy „CZAK-73” wzięli również udział w kilkugodzinnej wycieczce do NRD, gdzie odbył się sływ łodziami po Sprewie.

Na zakończenie odbyła się gawęda na temat: „Rola i zadania instruktora krajoznawstwa”.